

*Мирослава Жишківич**Людмила Обух*

ІГОР КУШПЛЕР ЯК МЕНЕДЖЕР МУЗИЧОГО МИСТЕЦТВА: ПОШУКИ, СИНТЕЗ, ЗДОБУТКИ

Постать Ігоря Федоровича Кушплера – народного артиста України, провідного соліста Львівського національного театру опери та балету ім. Соломії Крушельницької, професора, завідувача кафедри сольного співу Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка – вражає своєю універсальністю й різновекторністю та може слугувати взірцем для практичної діяльності багатьом сучасним арт-менеджерам, продюсерам, промоутерам, кураторам та іншим культурно-громадським діячам.

Зважаючи на актуальність питання менеджменту академічного музичного мистецтва, **мета** розвідки – висвітлення організаційної віхи мистецької діяльності митця, яка ще не знайшла свого осмислення у працях науковців.

Для подальшої характеристики багатогранності І. Кушплера як лідера-митця, впливу творчої складової на його мотивацію при створенні тих чи інших проєктів, аналізу прийнятих ним управлінських рішень, була обрана одна із форм наукового дискурсу – діалог із його колегою та соратницею Мирославою Жишківич. Тут варто відзначити, що ідея опублікувати наше інтерв'ю (яке відбулось в одній із затишних кав'ярень міста Львова 10 липня 2019 р.) як самостійну розвідку виникла саме у Мирослави Андріївни; вона надзвичайно доброзичливо й оперативно відгукнулася на наше прохання та ґрунтовно підготувала усі потрібні матеріали, що дозволяє нам з великою приємністю та вдячністю представити зазначений діалог.

Людмила Обух: Шановна Мирославо Андріївно! Надзвичайно захоплююче, на одному подиху прочитала Вашу монографію¹ про корифея львівської оперної сцени, знаного співака, талановитого педагога та організатора Ігоря Кушплера.

Мирослава Жишківич: Вельми вдячна Вам за оцінку моєї книги про Ігоря Федоровича Кушплера. Справді, щоб написати про людину та її діяльність, необхідно насамперед дуже серйозно вивчити усі відповідні матеріали. Це очевидно. Однак, на моє глибоке переконання, у цьому лише половина справи. Потрібно «відчути» цю людину, зуміти зануритися у її «творчий світ», збагнути усі прояви «творчої душі» митця. Мені пощастило, що я особисто знала Ігоря Федоровича і тісно з ним співпрацювала, особливо в останні роки його життя, приблизно з весни 2007 року. Це загалом п'ять років невимушеного спілкування, без жодної зверхності з боку Ігоря Федоровича. Було дуже приємно, що він мене цінував як спеціаліста, науковця, усіляко підтримував і, що найважливіше, прислухався до моїх міркувань

¹ Жишківич М. А. Ігор Кушплер: пасіонарність таланту. Творча постать митця в контексті розвитку західноукраїнської вокальної культури : монографія. Львів : Сполом, 2019. 234 с. : іл.

у вирішенні конкретних питань. Поряд з ним мені було дуже комфортно працювати. Тому, віддаючи данину пам'яті митцю, у своїй праці я прагнула якомога точніше відтворити усі факти його біографії та прояви творчої натури.

Л. О.: Власне, Ваша монографія розкриває вокально-виконавську, педагогічну, композиторську, організаторську та дослідницьку діяльність митця. Проте, саме організаторська діяльність, на відміну від інших, висвітлена частково, тільки як факт звершення тих чи інших ініційованих ним проєктів, які підкреслюють яскраві досягнення митця та його підопічних. Місія управління у такій непростій сфері як академічне музичне мистецтво повинна спонукати до пошуку й розуміння багатьох лідерських ознак та якостей, особливо якщо лідер – митець. *На вашу думку, які управлінські якості Ігоря Кушплера допомагали йому досягати видимих результатів?*

М. Ж.: Мені видається, що осмислення організаторської діяльності Ігоря Кушплера повинно знайти своє місце в окремому дослідженні. Тому у контексті Вашої наукової розвідки це можна подати ґрунтовніше та під іншим кутом зору. І дуже добре, що Ви маєте на меті торкнутися управлінських якостей, які проявилися особливо виразно в останні роки діяльності митця.

Насамперед, можна говорити про *управлінську майстерність* Ігоря Федоровича. Безумовно, він розумів загальну перспективу кафедри, якою керував трохи більше року, мав фантастичну здатність безконфліктно взаємодіяти з її членами – своїми колегами, умів обирати найбільш виграшний варіант управлінського рішення, дуже вдало розподілити роботу та завдання як на кафедрі, так і у класі сольного співу, дуже логічно та напрочуд доступно ставити вимоги, давати розпорядження тощо. Він прагнув активізувати всебічну діяльність своїх колег, спонукати їх до творчої активності, і це йому вдавалося. Звичайно, на цьому короткому етапі не все відбувалося гладко, але порозуміння приходило завжди.

За плечима Ігоря Федоровича був не один десяток років виконавської та педагогічної роботи (викладач кафедри – з 1982 року). Відбувалося накопичення всебічних теоретичних та практичних знань. Цьому сприяло постійне самовдосконалення митця як на виконавській, так і на педагогічній ниві: він увесь час прагнув досягнути щось нове.

Скажіть, чи дуже люблять знані співаки цікавитися мистецькою наукою? Можливо, одиниці. Ігор Федорович був ерудованою людиною. Недарма він відчув потребу винесення на ширший, міжнародний мистецький загал проблеми вокальної науки (як приклад – дві міжнародні конференції). Серед особливо важливих якостей, які впливали на управлінську діяльність Ігоря Федоровича, можу виділити такі: умів правильно визначити мету роботи кафедри, а також і свою особисту мету (зокрема покращення ефективності всебічної роботи викладачів кафедри, проведення активної концертної діяльності студентів факультету та студентів власного класу, пропагування творів українських композиторів за кордоном); умів ефективно управляти собою та своїм часом (якби не ця страшна трагедія, скільки усього ще було б зроблено!), швидко й ефективно вирішувати проблеми; умів підібрати членів кафедри (ядро), на яких міг розраховувати у досягненні спільної мети.

Ігор Федорович прагнув до лідерства. Після смерті попереднього завідувача кафедри Володимира Дмитровича Ігнатенка успішно продовжив керівництво колективом. Безумовно, прагнув успіху – для своїх студентів, для студентів усього факультету, для викладачів кафедри, а вже їхні успіхи були успіхами та гордістю керівника –

професора Кушплера. Мав глибокі фахові знання, умів ефективно та раціонально розподіляти завдання як у класі сольного співу, так і на інших ділянках кафедральної роботи. Ігор Федорович мав схильність до сприйняття нових ідей та досягнень у сфері вокалістики (зокрема проведення майстеркласів за участю видатних вокалістів європейської слави). Ігор Федорович був самодостатньою особистістю.

Л. О.: Серед ініційованих вітчизняних та закордонних проєктів маестро ви досить детально описуєте творчі заходи – концерти студентів вокального класу та проведення циклу вокальних майстер-курсів. *Чи відомий вам процес їх організації (чи збереглися якісь записи, планування тощо)? Кого залучав Ігор Федорович до цього процесу? Чи була у нього «команда» однодумців? Хто вони? Яка атмосфера панувала під час процесу? Яку підтримку він отримував від керівництва, колег? Як він вирішував фінансові питання (якщо вирішував), чи звертався він до меценатів?*

М. Ж.: Звісно, у своїй керівній роботі Ігор Федорович розраховував на допомогу усіх членів кафедри (Людмила Божко, Мирослава Логойда, Олег Цигилик, Олег Лихач, ін.), однак були колеги, на підтримку яких покладався найбільше – Богдан Косопуд, Василь Дудар. Чимало завдань випадало і на мою долю, адже на кафедрі в цей час я була єдиним кандидатом мистецтвознавства. Велику допомогу та підтримку ми мали в особі Любові Кияновської, – у Ігоря Федоровича з Любов'ю Олександрівною були тісні творчі зв'язки. Тож чимало ідей пропонувалося професором Кияновською. Саме за її порадою на майстеркласи 2011 року до академії були запрошені професори Гельмут Льюс та Урсула Шьонгалс з Ляйпцигу. Щодо вирішення фінансових питань, то Ігорю Федоровичу неодноразово доводилося їх вирішувати, проте у ці проблеми він мене не посвячував. Думаю, що на це запитання, можливо, краще відповіла б дружина Ігоря Федоровича – Ада Іванівна.

Л. О.: Відомим фактом є ініціювання та організація І. Кушплером на базі Львівської національної музичної академії імені М. Лисенка проведення Міжнародних науково-практичних конференцій з проблем вокального мистецтва. У рамках усіх заходів також було проведено студентські конференції за участю магістрів та бакалаврів вокального факультету. Власне, організація конференцій вимагає тісної співпраці не тільки усіх членів кафедри, а й залучення до такої співпраці членів інших кафедр інституції. *Тож чи була така співпраця і як вона проявлялась? Чи Ігор Федорович особисто розподіляв обов'язки та планував участь кожного, чи йому належить тільки ініціатива та видима участь? Якщо перше, то чи збереглися якісь його особисті записи, позначення, планування? Чи можна побачити протоколи засідань кафедри того часу?*

М. Ж.: Очевидно, що усі заходи планувалися заздалегідь, тож була можливість завчасно повідомити про проведення конференцій. Багатьох учасників ми запрошували до участі, інші зголошувалися самі. Серед учасників – і поважні професори, й аспіранти та здобувачі. Збереглися програми цих конференцій, які певною мірою дають можливість оцінити їх науковий рівень. Наприклад, у першій конференції «Історія та сучасність вокальної культури і мистецтва» серед інших участь брали професор зі США Марвін Кінзі, професори Лешек Мазепа, Тереса Мазепа (Україна-Польща), Ольга Попович (Польща), Любов Кияновська, Юрій Луців, Володимир Ігнатенко, Лідія Ніколаєва, Олександр Кіцера, сам Ігор Кушплер, інші.

Учасниками Другої міжнародної конференції «Камерно-вокальна творчість в історичній ретроспективі» серед інших були професори Гельмут Льюос (Німеччина, Ляйпциг), Урсула Шьонгалс (Німеччина, Лейпциг), Єжи Артиш (Польща, Варшава), Ольга Попович (Польща, Жешув-Краків), Яцек Сцібор, ад'юнкт Жешівського Університету музики (Польща, Жешув), Олег Смоляк, а також професори нашої академії Любов Кияновська, Наталія Савицька, Людмила Божко, Олександр Козаренко, Ігор Кушплер, Мирослава Логойда, інші.

Належить відзначити, що усе розмаїття проблематики пропонованих доповідей було об'єднане спільною метою, спрямованою на пізнання різноманітних ділянок української та світової вокальної культури.

Л. О.: Ще одним dokonаним фактом, зазначеним Вами у монографії, є заснування І. Кушплером наприкінці 2010 року кафедрального мистецького часопису «Солоспів», де Ігор Федорович виконував обов'язки головного редактора, а також його ініціатива створення офіційного веб-сайту кафедри сольного співу. *Як йому, на Ваш погляд, вдалося поєднувати творчість із науковою діяльністю? Яке продовження цих його ініціатив сьогодні?*

М. Ж.: На початку 2011 року вийшов перший випуск культурно-мистецького часопису «Солоспів». Ще у грудні 2010 року Ігор Федорович запросив нас з Богданом Косопудом на розмову і поділився намірами щодо створення кафедральної газети. Показав примірники мистецької газети з Жешува і висловив сподівання, що і в нас можна випускати цікаві матеріали. За деякий час, обдумавши пропозицію, ми почали працювати. Насамперед було придумано назву часопису. Велика вага у доборі матеріалу «лягла» на мене. З Ігорем Федоровичем ми планували вміст (наповнення) кожного номера, який виходив що два місяці (кожного місяця робити новий випуск було важко). Насамперед викладачі нашої кафедри мали можливість подавати свої матеріали. За необхідності ми консультувалися з Любов Олександрівною. До речі, вона дуже радо підтримала цю ініціативу і згодом стала активним дописувачем. Відредагований матеріал надсилався Богдану Косопуду, який за спеціальною програмою формував справжню газету. Усі номери зберігаються на офіційному сайті академії. Щодо кафедрального сайту, то це також було великим здобутком нашої кафедри з ініціативи Ігоря Федоровича. Інформативне наповнення (історія кафедри, творчі біографії викладачів) належало мені, а доповнення здійснював Богдан Косопуд. Після трагічної смерті Ігоря Кушплера до року часу інформація кафедрального сайту була перенесена на офіційний сайт академії (кафедра академічного співу).

Л. О.: Як координатор, І. Кушплер втілював спільний мистецький проект з консерваторією м. Тромсьо (Норвегія). Ви зазначили, що вдалося провести перший захід 2 квітня 2012 року (йдеться про обмін виконавсько-педагогічним досвідом). *Чи можете детальніше розповісти про цей проект?*

М. Ж.: Це був дуже цікавий проект, який, звісно ж, здійснювався на рівні консерваторій. Проте ініціатором був Ігор Кушплер. Насамперед мова йшла про проведення у стінах академії майстеркласу знаного професора з Норвегії співака-баритона Карло Франческо Аллемано. Водночас стало відомо про здачу магістерського іспиту випускницею професора Аллемано – Ліллі Йорстад (тепер відомої співачки). Було створено іспитову комісію (професори В. Камінський – проректор

з наукової роботи, І. Кушплер, М. Дутчак – головний диригент Львівської опери, Л. Божко, М. Логойда, М. Жишкович). 30 березня відбувся майстерклас. Проводилася робота над інтерпретацією оперних арій італійських композиторів Г. Доніцетті, Дж. Верді, Дж. Пуччіні, зрештою, найбільш улюбленого репертуару наших вокалістів. Кожен із виконавців був належним чином підготовлений, і професор не міг цього не відзначити. Маестро Аллемано опирався на кращі принципи вокальної методи італійської школи співу. Його слушні поради на кшталт змістовно-виразного слова, чіткої дикції, високої позиції звуку, глибокого дихання мали лише опосередкований характер. Причому озвучувалися вони у вельми коректний спосіб. Коли студент з якоїсь причини не міг наслідитися виконати завдання, професор з гумором зауважував: «Краще померти у спробах, ніж зовсім нічого не спробувати». Головним же завданням професора було у різний спосіб вплинути на емоційний стан виконавця, звільнити його тіло від непотрібних затисків і водночас мобілізувати для найкращого відтворення звукового образу. Важливішим понад усе було те, **як** він це робив! Які емоції підключав, яким згустком власної енергії впливав на студентів, які жести, рухи, міміку застосовував! У жодній методичній праці ми не знайдемо таких описів. Їх просто неможливо передати словами. Це треба бачити! Можливо тому наука співу і надалі перебуває здебільшого на емпіричному рівні, бо лише власним прикладом та досвідом, використовуючи асоціативне мислення, спонукаючи до включення уяви, делікатно розкриваючи психологічний комплекс учня, можемо досягти відповідного результату у роботі з ним.

Ігор Федорович був дуже задоволений проведенням майстеркласу та його результатами. А 2 квітня у залі Львівської філармонії з оркестром оперної студії нашої академії, відбувся іспит-концерт Лілії Йорстад за участі її наставника – Карло Аллемано. Співачка продемонструвала професійне володіння голосом, цікаву інтерпретацію творів, винесених на іспит, виконавську культуру. Звичайно, під час обговорення виступу були озвучені деякі зауваження та побажання, які виконавиця та її педагог з вдячністю взяли «на замітку». До речі, у книзі вміщена світлина, яка фіксує факт обговорення виступу співачки. Цього ж року (вже після трагічної смерті Ігоря Кушплера) до Норвегії відбув його студент Ярослав Папайло, який упродовж року навчався у професора Аллемано. Як розповідав пізніше сам Ярослав, навчатися було дуже непросто (і то при тому, що це один з кращих наших студентів): насамперед – це знання мови (точна і правильна норвезька вимова), велика кількість вокальних творів різними іноземними мовами, швидкість опанування нотним матеріалом. Та професор Аллемано був задоволений результатами праці. Повернувшись до Львова, Ярослав Папайло продовжив заняття у класі Богдана Косопада (до речі, у нього він навчався ще раніше, у музичному училищі). Обмін виконавсько-педагогічним досвідом продовжується. Колеги з Німеччини запрошують наших студентів до участі в оперних постановках.

Л. О.: У силу трагічних обставин, багато творчих проєктів Ігоря Кушплера не були втілені – Фестиваль галицького солоспіву «Галицька рапсодія», зустрічі з відомими музикантами та співаками «Світлиця особистостей», постановка силами студентів свого класу опери В. А. Моцарта «Так чинять усі», лабораторія вокального мистецтва при ЛНМА для апробації новітніх технологій виховання сучасного оперного співака та ін. *Чи обговорювалися з колегами ці проєкти? Чи, можливо, збереглися*

якісь деталі цих задумів? Чи не було спроб втілити ці проекти в життя уже як данину пам'яті митця?

М. Ж.: Ігор Федорович тривалий час виношував свої проекти... Мабуть, одній з перших, окрім, звісно ж, Ади Іванівни та доньок Ігоря Федоровича, про ці задуми щастило довідуватись мені. З намірами про проведення фестивалю «Галицька рапсодія» Ігор Федорович поділився на сторінках одного з номерів часопису «Солоспів» (№ 4, вересень–жовтень 2011 р.). Багато що впиралося у кошти. Звертався до відділу культури у Львові, ще кудись... (на жаль, не володію усією інформацією). Потрібен був час та допомога, у тому числі меценатів... Намірами щодо постановки опери «Так чинять усі...» силами студентів свого класу Ігор Федорович ділився, наскільки мені відомо, з професором нашої академії, композитором Юрієм Євгеновичем Ланюком. До речі, у книзі є одна світлина, яка фіксує момент обговорення саме цього проекту.

Про мистецькі зустрічі «Світлиця особистостей» знали колеги – професори Людмила Божко, Мирослава Логойда, Володимира Чайка, Марія Байко, Богдан Косопад, Василь Дудар, інші. Ігор Федорович планував запрошувати до «Світлиці» відомих виконавців, диригентів, режисерів, менеджерів, котрі мають вагомий здобутки у мистецтві, своїм непересічним талантом, великою працею досягнули успіхів та утвердили себе як особистості. «Світлиця особистостей» – це, з одного боку, спроба підтримувати високий рівень вокальної культури у Львівській національній музичній академії ім. М. В. Лисенка, її славні традиції, а з іншого – дати можливість нашим студентам отримувати інформацію про співаків старшого та молодшого поколінь від безпосереднього спілкування з ними у Великому концертному залі нашої Академії. Серед бажаних гостей «Світлиці особистостей» мали бути: ректор нашої академії професор Ігор Пилатюк, лауреати Національної премії ім. Т. Г. Шевченка, народні артисти України Мирослав Скорик, Юрій Луців, Марія Байко, Ольга Басистюк, Андрій Шкурган, народна артистка України, професор Людмила Божко, генеральний директор Львівського національного театру опери та балету ім. Соломії Крушельницької, заслужений працівник культури Тадей Едер, народний артист України, академік Іван Гамкало, інші.

Л. О.: Надзвичайно вдячна Вам, шановна Мирославо Андріївно, за те, що погодилися поділитись цінною інформацією, спогадами про Ігоря Федоровича Кушплера та допомогли розкрити ще один аспект творчої діяльності митця.

Пропонований діалог дозволяє осмислити його культурні ініціативи з точки зору менеджменту академічного музичного мистецтва, виявивши усі можливі складові: управлінську майстерність, творчий неспокій, самовдосконалення, цілеспрямованість, ініціативність, комунікабельність.

